

קובץ

הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה, ובחסידות

אמור

גליון כח (מח)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אחלי תורה

417 טראי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שלשים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א
שנת חמשת אלפים שבע מאות וארבעים לבריאה

בס"ד. יום ו' עש"ק פ' אמור, ה'תש"מ.

מ פ ת ח

לקוטי שיתות

מצות ואהבת לרעך כמוך ברשע ד
בענין שינוי הזמנים ב"אקלי"ם" שבצפון ובדרום ... ו
מסובב אפ"ל בתוקף מהסיבה (גליון) ו
פרקי אבות - מילתא דחסידותא (גליון) ז
טעם שינוי סדר הציונים למו"נ בהמכתב כללי
דר"ח ניסן (גליון) ח

נגלה

תירוץ לקושית הר"י ענגל קידושין מא, א ח
קושיא על הר"י ענגל קידושין מא, א ט
הילפותא דשליחות מתרומה או מקידושין וגירושין .. ט
עשה דוחה לא תעשה יוד
לפני עיוור בדבר נדר יוד
סתירה בפרש"י יוד
קטנה שהשיאה אבי' אם חוששים שתסרב
לכשתגדל (גליון) יוד
קטטה עבור מצוה (גליון) יא

חסידות

שכינה קאי גם על האור שלפני הצמצום יג

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש פ' קדושים ש.ז. בסעי' ג' כותב דע"פ דרך הפשט הנה המצוה ד"ואהבת לרעך כמוך" כולל כל ישראל בלי שום הגדרה, ובהערה 17 שם מבאר דע"ד הלכה י"א ש"ואהבת לרעך כמוך" פירושו רעך בתומ"צ, אבל רשע אינו נכלל במצוה זו, (סמ"ג עשיך ט, יראים סל"ח, (בהשלם - סרכ"ד) וראה גם רמב"ם הל' אבל רפי"ד), אבל הרמ"ה (סנהדרין נב, ב) כתב בהדיא דכל היכא דכתיב רעך, משמע ישראל ואפילו רשע, ולכן מבואר בסנהדרין מה, א דמצד ואהבת לרעך כמוך אמרינן ברור לו מיתה יפה, הרי דזה כולל גם רשע עיי"ש, דמוכח מזה שהא שמצוה לשנוא רשע הוא לא מפני שנתמעט מהלשון ואהבת לרעך כמוך, כ"א הוא ציווי בפ"ע מהפסוק "יראת ה' שנאת רע" שהובא בפסחים ק"ג, ב וכן מוכח בתניא פרק ל"ב, דגם אלה "שמצוה לשנאותם מצוה לאהבם ג"כ", ועד"ז ביאר הרי"פ פערלא (שמובא שם) דדוקא בחייו מצוה לשנוא אותו כי עי"ז אפשר שיחזור למוטב, אבל אחר מיתה וכשהוא הולך למות לקבל ענשו הזהיר הכתוב להתנהג עמו באהבה, ועי"ג"כ אנציקלופדי' ערך אהבת ישראל, שכתב כעין הנ"ל.

ועפ"ז נראה דלדעת הסמ"ג והיראים, ליכא גבי רשע כלל הך מצוה ד"ואהבת לרעך כמוך" כיון שנתמעט ממ"ש לרעך וכו', משא"כ לדעת הרמ"ה באמת יש המצוה גם ברשע, אלא שיש ציווי מיוחד לשנאותו בכדי שיחזור למוטב.

ועי' בפסחים שם בתוד"ה שראה שכתבו וז"ל: ואם תאמר דבאלו מציאות (ב"מ לב, ב) אמרינן אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכופ יצרו, והשתא מה כפיית יצר שייך כיון דמצוה לשנאותו? וי"ל כיון שהוא שונאו גם חבירו שונא אותו דכתיב (משלי כז) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה ושייך כפיית יצר עכ"ל, ופשטות הפירוש בזה הוא דמתוך שחבירו ג"כ שונאו באים עי"ז לידי שנאה נוספת מלבד השנאה ששונאו על העבירה, וא"כ בהך שנאה שניתוסף, שייך בזה כפיית היצר.

(אלא דעי' במג"א (סקנ"ו סק"ב) שכתב וז"ל: ומשמע שם בתוס' דאפ"ה מצוה לטעון עמו כדי לכופ יצרו שלא יבואו לידי שנאה גמורה עכ"ל, נראה מדבריו שמפרש מ"ש התוס' ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה היינו שאם לא יטעון עמו עי"ז יבואו לידי שנאה אף אם יחזור אח"כ בתשובה וכמ"ש במחצית השקל שם, אלא דלכאוף אפשר לפרש דברי התוס' בפשוטם כהנ"ל, ועפי"ז מובן מה שכתב בתרגום (שמות כג, ה) שם דחשבוק מה דבלבך, דלכאוף קשה לר' נחמן בר יצחק, כיון שמצוה לשנאותו למה יעזוב השנאה, אלא לפי הנ"ל

בתוס' מובן, דכוונתו לאותה השנאה שניתוסף כאן עי"ז שגם חבירו שונאו).

אבל בב"מ שם (לב, ב) כתבו התוס' בד"ה לכוף יצרו וז"ל: וא"ת כיון דבערבי פסחים מוקי לה בישראל שמותר לשנאותו כגון שראה בו דבר ערוה מה שייך בו לכוף יצרו? וי"ל דלא מיירי בשונא דקרא עכ"ל, והיינו דהא דאמר דשונא קודם דלכוף יצרו עדיף, זהו דוקא בשונא סתם דעבר עי"ז איסור, דבזה בודאי אמרינן לכוף יצרו עדיף, אבל בשונא רשע, אה"נ דלא אמרינן דשונא עדיף, ועפי"ז נמצא שיש נפק"מ בהלכה לפועל, באוהב לפרוק ושונא רשע לטעון, דלדעת התוס' בפסחים גם בזה אמרינן דשונא קודם, דשייך בזה כפיית היצר מחמת השנאה שניתוסף וכו', משא"כ לדעת התוס' דב"מ הנה בנדון זה אוהב קודם, ודוקא בשונא סתם דעבר עי"ז איסור, אמרינן דשונא קודם.

ולכאוף אפשר לבאר פלוגתתם עפ"י הנ"ל, דהתוס' בפסחים סב"ל כדעת הסמ"ג והיראים דברשע ליכא כלל מצוות ואהבת לרעך כמוך, וכיון דבעצם ליכא גבי' שום אהבה, (אף דזהו מחמת שהוא רשע, מ"מ) שייך בזה הענין דכמים הפנים לפנים וכו', ואפשר לבוא עי"ז לשנאה נוספת וכו' כנ"ל, ולכן גם בזה שייך כפיית היצר, אבל התוס' בב"מ סב"ל כשיטת הרמ"ה, דבעצם גם ברשע יש מצוה של ואהבת לרעך כמוך, ואלא יש ציווי בפ"ע לשנאותו בכדי שיחזור למוטב, וזהו ע"ד הנ"ל מ"ש אדה"ז דגם אלה שמצוה לשנאותם מצוה לאהבם ג"כ, וא"כ כיון שבאמת יש לו אהבה ג"כ מצד המצוה וכו', לא שייך בזה לומר כמים הפנים לפנים, כי עי"ז לא יתוסף שנאה כלל, ולכן לא שייך בזה דכפיית יצר עדיף.

ועפ"ז יומחק מאד מה שרוב הפוסקים סב"ל דבשונא דקרא שהוא רשע לא אמרינן דשונא עדיף וכדעת התוס' בב"מ (וראה אנציקלופדי' שם בסופו), אבל הסמ"ג עשיין פ' פ"א, וכן היראים רכ"ט, ר"ל (רס"ז רס"ח) סב"ל כדעת התוס' בטסחים דגם בשונא דקרא אמרינן דלכוף יצרו עדיף, (ועי' בב"ח חו"מ סי' רע"א שכתב שכך דעת הסמ"ג והרמב"ם), ואפ"ל דלשיטתיהו אזלי כנ"ל דגם בזה שייך שיחוסף שנאה וכו', ולכן גם בזה אמרינן דלכוף יצרו עדיף.

מיהו כ"ז שייך לומר אם נאמר שבאמת יש פלוגתא ביניהם כנ"ל, וכמ"ש באנציקלופדי' הנ"ל, אבל לפי מ"ש בסוף ההערה הנ"ל - מצד הקושיא דגם ברשע מצינו חיוב לברור לו מיתה יפה מצד ואהבת וכו', דאולי י"ל דבאמת גם הסמ"ג והיראים סמכו בעיקר על פסוק הנ"ל שבגמ' פסחים, שהביאו שם, נמצא דאין כאן פלוגתא כלל, וכו"ע סב"ל כמ"ש הרמ"ה, א"כ אי אפשר לומר ככל הנ"ל, ועי' בהגהות ר' יעקב מליסא על החינוך (מצוה פ) מ"ש בשם המהרש"ל.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

ב. ב"שיחות" אור לער"ח אייר ש.ז. הערה 15, מבאר, דמ"ש בתורת חיים (שמות שמט, ב) "שיוכל להיות שבאותו יום שחג הפסח אצלינו אז הוא חג הסוכות באקלי"ם שתחתינו וכיו"ב מצפון לדרום" - "הכוונה לתקופת חג הפסח (אביב) ולתקופת חג הסוכות (אסיף)".

והנה בהשקפה ראשונה אינו מובן מ"ש בתו"ח שם "וכיו"ב מצפון לדרום", שהרי "מצפון לדרום" היינו "אקלי"ם שתחתינו"?

אבל באמת יש לפרש בפשטות ד"תחתינו" היינו בנקודה שבכדור הארץ הרחוקה 180 מעלות מהאקלי"ם שלנו, וע"ז מוסיף "וכיו"ב מצפון לדרום", שכן הוא בכל נקודה בדרום קו המשוה ביחס לצפונו.

ועוד יש לפרש ע"פ מ"ש בתו"ח שם לפנ"ז (גבי חצות הלילה), דנקט ב' דוגמאות: א) "אקלי"ם שתחתינו" (ב) צפון ודרום מצפון לקו המשוה גופא, ופני"ז אפ"ל דגם כאן (גבי תקופות השנה) כוונתו צפונית לקו המשוה גופא, שבמקום הקרוב לקו המשוה הוא תמיד קייץ, משא"כ צפונית יותר וכו'.

ודרך אגב יש להעיר במ"ש בתו"ח שם (לפנ"ז) שב"אקלי"ם שתחתינו" חצות לילה הוא י"ב שעות לפני חצות הלילה אצלינו. ולכאורה אם הנירוש הנ"ל (ד"תחתינו" היינו 180 מעלות מכאן) נכון, הרי נקודה זו היא בדרום קו המשוה, ושם היום ארוך או קצר יותר (חוץ מבתקופת ניסן ותשרי), וא"כ אין חצות הלילה שם י"ב שעות בדיוק לפני חצות שלנו, אלא הוא באותו קו רוחב של הנקודה ההיא (שתחתינו) ובאותו קו אורך שלנו. ובאתי להעיר.

א' מהתמימים
תת"ל - 885

ג. בהערות וביאורים גליון כ"ז סי' ג' שאלתי בלקו"ש תזו"מ ש.ז. בנוגע לזה שמביא שם דוגמאות דמסובב אפ"ל יותר בחוקף מהסיבה, ממ"ש בשו"ת חת"ס בנוגע ליו"ט שני של חגה"ש זהוה כודאי, ומהדין דנסרים שרחבן ארבע דנעשו כשפודים של ברזל עיי"ש דלכאו' דוגמאות אלו אינם אלא בדרבנן, וכאן איירי בדאורייתא, יש להעיר דעי' במכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מפסח שני ש.ז. (בהמראה מקומות) דמצינו דוגמא לזה גם בדאורייתא, וזהו גבי פסח שני, דאף דהסיבה שלו הוא מצד הטענה דלמה נגרע וכו', מ"מ בהמסובב הדין הוא דאפי' גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני חייב בפסח שני כמו שפסק הרמב"ם, הרי דגם בדאורייתא מצינו ענין זה. (כך דובר בענין זה בהתוועדות דפסח שני).

ובמה ששאלתי שם דלמה אי אפשר לדמות זה לאשם תלוי גופא, דאף דחטאו הוא בספק, מ"מ נעשה עליו חיוב ודאי,

- שאפי' -

שאפי' הקרבן נאכל, הנה לכאוף אפ"ל דבאשם תלוי איך הפי' דהמסובב נעשה יותר גדול מהסיבה, אלא דזה גופא אמרה התורה דעל ספק חטא צריך קרבן ודאי, ובפרט לפי המבואר בלקו"ש ח"ג פ' ויקרא בארוכה, בהענין דאשם תלוי (שצ"ל שוה יותר מקרבן חטאת) דזה גופא שהוא מסופק אם עבר עבירה או לא, הרי זה מורה על מהותו שהוא קשור יותר עם רע מאם יודע בודאי שחטא בשוגג עיי"ש בארוכה, נמצא דכאן איך כלל הענין דמסובב (החיוב) נעשה יותר גדול מהסיבה (האיסור) אלא דזה גופא שהוא מסופק, זה גופא הוא הסיבה שצריך קרבן משא"כ בנדון זה גבי האשה, דאי"ז קשור כלל עם ספק חטא, אלא אם יצתה ידי חובתה בההקרבה הקודמת, הנה בזה מבאר דאף שזהו רק ספק, מ"מ נעשה החיוב בגדר חובה כמו קרבנות הראשונות שלה, דכיון דלפועל צריכה להביא מספק, נעשה זה לחיוב מחמת עצמו, וע"ד הנ"ל דאף דפסח שני בא מצד הטענה דלמה נגרע, מ"מ נעשה זה לחיוב בפנ"ע, וגם גר שנתגייר בין פ"ר לפ"ש חייב בפ"ש, ויל"ע עוד בזה, ועוד חזון למועד.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ד. בגליון כו (מו) מעיר הרב פ.ק. אהא דמובא בלקו"ש פרקי אבות פ"א תשל"ט: "איך מסכת אבות רעדט זיך (נאר) מילי דחסידותא, ווי רז"ל זאגן "האי מאן דבעי למהוי חסידא וכו' לקיים מילי דאבות" ד.ה. אז דאס זיינען הנהגות וואס א איד איז איך זיי ניט מחוייב מצד הדין וההלכה, נאר ער דארף זיי טאן מצד מידת חסידות - לפנים משורת הדין" ע"כ, ומציין שם להקדמת המהר"ל לספרו דרך חיים ד"ה ומפני וד"ה וסדר.

ומעיר הנ"ל דלכאורה הרי לפי"ז יכולים לפרש ג"כ במילי דאבות שמקיים אותם באופן דלפני משו"ה אבל לא שהם עצמם לפני משוה"ד, וממשיך שם דאפשר הפירוש כמו שהובא במהר"ל שנזהר שלא לעשות היזק לחבירו וזהו המילתא דחסידותא, אבל כותב דדוחק לפרש כן.

וכנראה שלמד הפירוש "שמקיים מילי דנזיקין באופן דלפנים משורת הדין שמה שאמרו רז"ל "לקיים מילי דנזיקין" הרי הדברים לכשעצמם מחוייבים בהם מצד הדין וההלכה אלא שאפשר לפרש שינהוג בהם לפנים משורת הדין, ולכאורה צודק הוא דכן משמע לכאורה מלשון ההערה שמקיים מילי דנזיקין, הנה דברים אלו מובאים בגמ', ומוסיף, באופן דלפנים משורת הדין, ומזה נובעת קושיתו דגם באבות נאמר כן דאינם מצד עצמם מילי דחסידותא אלא שמקיימם באופן דלפנים משו"ה, וכך מה שכותב שדוחק לפרש ההערה כהמהר"ל שמילי דנזיקין גופא משמעותו שם באופן דלפנים משו"ה.

- אלא -

אלא באמת הרי צוייך בהערה להמהר"ל (וכמו שכתב הנ"ל), והפירוש בהלשון בהערה "וגם בזה י"ל דכוונתו שמקיים מילי דנזיקין באופן דלפנים משורת הדין" הכוונה שלכתחילה כוונת הגמ' הוא כמו (או ע"ד) פי' המהר"ל דמאן דבעי למהוי חסידא יזהר מלעשות היזק לחבירו.

גם הקשה: איך לפרש עפ"י הנ"ל "לקיים מילי דברכות"?

זוהי הכוונה בהנסמך (שם בהערה) לברכות כ, ב. וז"ל שם בגמ' אמ' להם (הקב"ה למלאכי השרת) וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך והם מדקדקים [על] עצמם עד כזית ועד כביצה, ע"כ.

שניאור זלמן איידעלמאן

ה. בגליון כה שואל א' מהת' מהו טעם סדר הציונים למו"נ שבמכתב כללי דר"ח ניסן ש.ז. (בענין זיכור האדם שע"י קיום המצוות) - ח"ג פכ"ז, ח"ב ספ"מ, ושוב ח"ג פנ"ב.

ולפענ"ד נראה טעם הדבר בפשטות: המ"מ הראשון הוא לח"ג פכ"ז - כי שם קאי הרמב"ם בהאי מסכתא, טעמי המצוות, ובפרק זה מקדים כללות שיטתו בטעמי המצוות (לתיקון הגוף והנפש). ולאח"ז מציין לעוד ב' מקומות שבהם מבאר הרמב"ם שיטתו זו בהמשך לשאר דבריו, ולכן נקט בהם גופא את הסדר לפי מה שהוא במו"נ, ח"ב ואח"כ ח"ג.

א' מהת' - תת"ל 885

נ ג ל ה

ו. בגליוני הש"ס להר"י ענגל מקשה בהא דאיתא בקידושיין מא, א דאסור לקדש אשה עד שיראנה שמא תתגנה עליו והתורה אמרה ואהבת לרעך כמוך, ומקשה הר"י ע' למה לא הביא פסוק לא תשנא דהוי לאוו עיי"ש.

ואפשר יכולים לתרץ זה כי בענין דלא תשנא אינו מוכרח כי יכול להסיח דעתו מהשנאה וממילא לא ישנא, וכמ"ש בתניא ספי"ב כי מיד שעולה מהלב למוח איזו טינה ושנאה ח"ו וכו' אינו מקבלו כלל במוחו וברצונו כו' א"כ ה"ז ברשותו ומשו"ז לא הי' איסור לקדשה, אבל בענין ואהבת הרי ידועה הקושיא איך שייך ציווי על מצוה שבלב והחירוץ שהציווי הוא על ההתבוננות בענינים המביאים את האהבה, ועיג"כ לקו"ש פ' אחו"ק ש.ז. בשוה"ג להע' 16... ומכיון שבאהבת ה' אמר רבנו (הזקן) ז"ל דהציווי הוא על ההתבוננות... דכן הוא גם באהבת ישראל שבאה על ידי טיב ההתבוננות במעלת חבירו, עכ"ל. וא"כ כשיהיו דברים המביאים להיפך האהבה הרי במילא יהי' מניעה להביא את האהבה. (ועי' בפנים ההערה שם שמחלק ג"כ בין מצות ואהבת לרעך כמוך ובין לא תשנא אבל שם מבאר החילוק כי בואהבת נצרך התבוננות להוליד המדה בלב משא"כ בלא תשנא שצריך

שלא תהי' המדה בלב ולכן אין צריך התבוננות עי"ש, אבל עפ"ז הרי הענין דשמא תתגנה שייך גם ללא חשנא שע"ז תהי' המדה בלב.

אבל עדיין יכולים לבאר כנ"ל, כי שם יש העצה דלהסיח דעתו כמבואר בתניא משא"כ באהבה.)

ואף שמביא שם מהתוספתא שאו' שהנושא אשה שאינה הוגנת עובר משום לא חשנא כו' היינו כי כן הוא הדרך הרגיל שסוף ששונאה, אבל כאן שאומר אסור לאדם כו' הרי אין שייך לעשות בזה איסור מאחר שיכול לשלוט בעצמו ולהסיח דעתו מהשנאה, וצ"ע בזה.

הרב פנחס קארף
- משפיע בישיבה -

ז. בגליוני הש"ס להר"י ענגל שם בד"ה עד שתגדל בסופו מביא משו"ת חשב"ץ שמה שכותבין בכתובה וצביאת מרח פלונית והוית לי לאינתו זהו משום שאין אשה מתקדשת אלא לרצונה ואפי' קטנה אסור לקדשה עד שתגדל עיי"ש.

ומסיים הרי"ע דלפי"ז אם עבר וקדשה כשהיא קטנה צריך לכתוב בכתובה וצבי מר פלוני כו' ואח"כ אומר ולענ"ד דגם בקטנה יתכן לכתוב וצביאת כו' כיון שהאב במקומה קאי ויש לומר דאם היתה בת דעת היתה מתרצית ומציין לתוס' דף ה' ע"א ד"ה שכן עיי"ש.

ולכאורה אין הנדון דומה לראי' דשם מבאר התוס' דאין נק' בע"כ מאחר די"ל אם היתה גדולה היתה מתרצית והיינו דאינו דומה למכירת אמה העברית דחוב הוא לה וא"כ זה ודאי בע"כ משא"כ קידושין דסופה להנשא, אבל בודאי שאין זה דבר ברור שמתרצית והראי' שהרי אומר בגמ' שלנו דאסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה וכמו שאומר בתוס' ד"ה אסור איכא למיחש שמא אם היתה גדולה לא היתה מתרצית, וא"כ מ"ש כאן שמשמע משו"ת חשב"ץ דאם קדש קטנה צריך לכתוב וצבי מפלוני א"ש. הנ"ל

ח. בשו"ע אדה"ז הל' שבת סי' רמ"ג סעי' א' וז"ל: "ואע"פ שאין אומרים שלוחו של אדם כמותו מן התורה אלא בישראל הנעשה שליח לישראל שנאמר בתרומה כן תרימו גם אתם תרומת ה' ודרשו חכמים גם לרבות שלוחכם מכאן ששלוחו של אדם כמותו ומה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית" עכ"ל.

ולכאורה הרי"ז דלא כדמוכח בסוגיין דשליחות ברפ"ב דקידושין (מא, ב) דילפינן שליחות מקדשים וגירושין ולא מתרומה.

- וכנראה -

וכנראה דמקורו הוא בב"מ דף ע"א ע"ב: שליחות דכל התורה כולה נמי מתרומה גמרינן לה. וברש"י שם מתרומה גמרינן לה בקידושינן.

וביותר קשה על רש"י שם (בב"מ) דאמר דהא דילפינן שליחות מתרומה הוא בקידושינן, וכנ"ל*.

א' מהתמימים
תות"ל - 885

ט. א) בשו"ת דברי חיים (חאו"ח סכ"ה) כתב ליישב קושיית הרשב"א הידועה דלמה בנדר לבטל מצוה אסור לו לעשות המצוה, נימא עשה דמצוה דוחה ל"ת דנדרים, וע"ז תי' דכיון דנדר ישנו בשאלה, א"כ הוי לי' אפשר לקיים שניהם, ובכה"ג לא אמרינן עשה דוחה ל"ת, ע"ש, ותמה אני דביבמות ה, א אמרינן להיפך דמחמת שישנו בשאלה, אמרינן דהעשה דוחה אף ל"ת ועשה ביחד, עיי"ש.

ב) בס' חתן סופר ערך לפני עיור (אות לא) נסתפק במכשיל לחבירו בדבר שאסור לו משום נדר או שבועה שיכול לישאול עליו אי עובר א"ל לפני עיור" או לא דהרי בידו לעקור האיסור, עיי"ש וגם זה מפורש בתוספתא דמאי (ספ"ב) הי' נדור מן הככר ואמר לו תן לי ואוכלנו כו' לא יתן, שאין מאכילין את האדם דבר האסור כיוצא בו לא יושיט ישראל אבר מן החי לבן נח ולא כוס יין לנזיר וכו' עיי"ש, הרי מפורש בזה דאין נפק"מ ובכל אופן עובר א"ל לפני עיור".

הרב יעקב טובי' גורמאן
מונטריאל - קנדה

י. בקידושינן נא, ב המקדש את בתו סתם, פרש"י אחת מבנותיך מקודשת לי, ולקמן סד, ב פירש"י בזה בתי מקודשת לך, וצ"ע.
הת' י.י.ח.

יא. בגליון כז (מז) הקשה הת' מ.מ.מ.א. דבקידושינן ה, א בתוד"ה שכן ישנן בע"כ אומר התוס' דקטנה סופה עומדת לינשאה ולכן אם היתה בת דעת היתה מתרצית ולא חשיב על כרחה מה שאבי' מקדש אותה. ובתוס' לקמן דף מא, א מקשה התוס' (ד"ה אסור לאדם) דבגמ' אמרינן דאסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה "ואע"ג דאמר לעיל דאיסורא ליכא משום דטב למיתב טן דו ה"מ בגדולה שהיא מתקדשת ע"י עצמה דכיון שנחרצית ליכא למיחש שמא תחזור אבל קטנה שמתקדשת ע"י אבי' איכא למיחש שמא אם היתה גדולה לא היתה מתרצית". והקשה דמה יחרצו היש מיישבים (שבחוס' ד, א) קושיית התוס' מא, א).

- ולכאורה -

(* עי' ברשב"א קידושינן שם.

המערכת

ולכאורה י"ל בפשטות שיתרצו חי' הב' שמתרץ הרשב"א (בדף מא, א) וז"ל: "כדרב יהודה אמר רב דאמר אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה. וא"ת והא אמרינן טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו י"ל דוקא בגדולה דמדלא הקפידה לומר חזקה ניחא לה בכל דהוא אבל קטנה דלמא לכשתגדל לא תתרצה בו א"נ איכא למימר בקטנה חיישינן דלמא ממללו לה מילי עילוי' ומתוך שדעתם קלה תתפתה ותשנאנו משא"כ בגדולה", עכ"ל.

אבל עדיין יוקשה דנמצא דחולקים במציאות אם קטנה מתרצית או לא, וקשה לומר כן, ומוכרחים לומר דישנו איזה סברה בזה. וצריך ביאור מהו הסברה בזה.

א' מהתמימים

תות"ל - 885

יב. בגליון דפ' אחו"ק כז (מו) אות יא שאל הרב ח.י.ר. שי' בשו"ע או"ח סנ"ג ובמ"א שם ס"ק כ"ו ומביא בשם מחצית השקל (שם על המג"א) משא"כ היכא דמקיים כראוי אה"נ דראוי להתקוטט.

ויש לשאול: א) הלא אין כתוב זה כלל שם במחצה"ש ואדרבא כתוב שם וז"ל אלא ודאי דס"ל דהיכי דאיכא מצוה גמורה אפשר דאין להניח מפני הקטט. ואפשר דוקא התם שלא הי' ברור שיבואו לידי קטט אבל היכי דודאי יבא לידי קטט רשאי לימשך ידו.

ב) מקשה השואל על המחצה"ש שזה נגד גמ' מפורשת בחולין קלג, א אמר אביי וכו' ומסיים השואל ושם איירי גם בכזית, הרי מפורש דגם בכזית אין להתקוטט בעבור מצוה.

ואין מובן הקושיא כלל הרי שם בחולין מדבר במתנות (וזהו של זרוע לחיים וקיבה) ואין בהם קדושה כלל, ומבואר זה בפרק הזרוע והלחיים ולהלכה למעשה וארשום רק מקומות אחדים:

יו"ד סימן ס"א סעיף יו"ד: אם אין שם כהן ישום המתנות בדמים ואוכלם ונותן הדמים לכהן, ובט"ז שם: כי אין שם קדושה במתנות רק שהם ממון כהן.

סעיף י"ג: יכול להאכילם לכלבים ולמכרם וליתנם לעכו"ם.

סעיף ט"ו: לא נתן המתנות לכהן אלא אכלן או הפסידן פטור מדיני אדם אלא כדי לצאת ידי שמים צריך לפרוע דמיהם.

שם ביד אפרים (בסופו): וגם דמאי קמ"ל דהא רשאי למוכרם גם כן.

ג) דברי אביי בגמרא שם מובא להלכה למעשה שם בסעיף
יא: אין לו לכהן לחטוף המתנות ואפילו לשאול אותם בפה
 אלא אם יתנם לו דרך כבוד יטלם ובזמן שהם כהנים רבים
 במטבחיים הצנועים מושכין ידיהם והגרגרנים נוטלים ואם
 הי' צנוע זה במקום שאין מכירין שהוא כהן יטול כדי שידעו
 שהוא כהן, וכל הסעיף הנה מצויין שזהו מהגמ' חולין קל"ג
 וא"כ ברור שאירי במתנות ולפי הנ"ל אין בהם קדושה כלל.
 ולפליאה גדולה שלא עיינו בכ"ז בקודם והדפיסו דבר
 פליאה כזו!

ד) וראה תשובת חתם סופר או"ח סימן מ"ט, אלא הואיל
 ואינו מצוה גמורה משכו הצנועים את ידיהם דאלת"ה תקשי
 מש"ס דחולין דקל"ג א וע"ש תוס' ד"ה משקל וכו' ועי' מ"ש
 מג"א סימן נ"ג סקכ"ו ולפי"ז שניהם באופן אחד ואין מזה
 סתירה מזה לזה.

ה) ואגב דאתא לידן אעיר בזה מ"ש רבינו אדמוה"ז
 בשו"ע הזהב שלו סימן נ"ג סעיף כ"ט: ואין להתקוטט בעבור
 שום מצוה כגון גלילת ס"ת וכיוצא בו שהרי הצנועים מושכין
 ידיהם מלחם הפנים והגרגרנים חוטפין ואכילת לחם הפנים
 הוא מ"ע של תורה.

ו) ואים בזה שינוי מלסוך המג"א בתרתי: א) הוסיף
 התיבות כמו גלילת ס"ת וכיו"ב (שאינו במג"א) הגם שמובא
 זה בדרכי משה על הטור. ב) מהו הביאור לאחר שכתב ואין
 להתקוטט בעבור שום מצוה, מהו ההוספה הזו ולפי ההוספה
 באיזהו מצות אין להתקוטט. ג) מהו ההוספה שכותב: "ואכילת
 לחם הפנים הוא מ"ע של תורה, והלא לפי ביאור המחצה"ש
 על הגמ' ביומא לט, א ובקידושין יג, א וכל כהן מגיעו
 נפול היינו פחות מכזית ובפחות מכזית אין מצוה באכילתו.

וכן החת"ס באו"ח סימן מט מוכח כמחה"ש שכתב שם
 אפילו שיהי' פחות מכזית אלא הואיל שאינה למצוה גמורה
 משכו הצנועים את ידיהם.

(וראה שם שמחדש דסגי באכילת כזית אחת מכל הקרבן,
 וכך בלחה"פ ע"י הכה"ג מקויים מ"ע של אכילת לחה"פ, וכך
 מחדש דאיכא מצוה לקבל מתנות כהונה אפילו שיהי' פחות
 מכזית).

ומדברי רבינו אדמוה"ז כאן נראה לכאורה שסובר
 שהצנועים מושכין את ידיהן אפילו כשיש מ"ע של תורה לאכילת
 לחם הפנים. וראה ג"כ מנחת חינוך מצוה קלד בביאור הגמ'
 שהצנועים מושכים ידיהם, ואפשר ששיטת רבינו הוא כמו
 בחשבת ח"ס אות ק"מ.

ואפשר טעיתי בזה, ובאתי רק לעורר.

ובתור תלמידים ממולחים של אהלי תורה הי' להם
 להעיר עד"ז.

הרב משה פנחס הכהן כ"ץ
 גבאי בביהמ"ד ליובאוויטש דליובאוויטש

ח ס י ד ו ת

יג. בגליון יו"ד שבט (טז - לו) עמוד ו' מסתפקים שם במאמר באתי לגני ה'תשי"א סעיף א' בזה שמביא מאדמהאמ"צ "כי הארת הקו וחוט לגבי עצמות אוא"ס נק' בשם שכינה" דלכאורה מהי הראי' בזה למה שאמר קודם דבתחילה מפרש כוונת אדה"ז דשכינה קאי גם על האור שלפנה"צ וכאן מביא בתור ראי' מאדמהאמ"צ שהקו נק' בשם שכינה?

ומבארים שם, שמאחר שאדמהאמ"צ אומר שהקו נקרא בשם שכינה, הרי בזה נכלל גם ראשית הקו שהוא לפנה"צ, וזוהי הראי', ע"כ.

והנה בגליון שלאח"ז (יז - לז) משיג ע"ז הרב פ.ק. דא"פ לומר כן, שהרי באותו סעיף גופא שבהמאמר הנה לאחר שמביא מאדמו"ר מהר"ש הביאור למה גם ראשית הקו נק' בשם שכינה, הוא ממשיך שם "ולמעלה יותר שכינה בשרשו הראשון למעלה מהצמצום" כו' עיי"ש היינו שראשית הקו אינו לפנה"צ.

ואף שצודק הוא בזה שראשית הקו אכן אינו לפנה"צ, אך אי"ז סותר את הביאור הנ"ל, דהביאור עדיין במקומו עומד כי במאמר הוא מביא ראי' שהאור לפנה"צ נק' בשם שכינה מזה שראשית הקו נק' בשם שכינה כי ראשית הקו הוא ג"כ באותו גדר וכלל דאוא"ס שלפנה"צ שהרי ראשית הקו נוגע בלפה"צ ונמשך משם ומאותו ביאור שנצטרך לבאר בנוגע ראשית הקו למה נק' בשם שכינה (שהרי שכינה שייך לכאורה רק בדבר שנתצמצם ועומד כבר בגלוי לימשך למטה זהלא שם שכינה הוא ע"ש ששוכן ומתלבש בשלמטה ממנו) יובן מזה, גם באוא"ס שלפנה"צ למה נק' בשם שכינה.

ויש להביא ראי' לביאור זה מהמבואר בהמשך שמח תשמח תרנ"ז (ע' 276) וז"ל: "והענין הוא דהנה שם שכינה הוא ע"ש ששוכן ומתלבש בשלמטה ממנו כו', וא"כ הרי הקו הנמשך מאור א"ס הרי עיקר המשכתו הוא להאיר בעולמות שאחר הצמצום, והגם דראשית המשכת הקו הוא מאוא"ס שלפני הצמצום כמ"ש בע"ח, מ"מ הרי המשכה זו היא בכדי להאיר אחר הצמצום, כי הצמצום הוא העדר הגילוי שהוא ענין סילוק האור כו' והקו הוא בחי' גילוי אור והיינו מה שנמשך מאור א"ס שלפנה"צ להאיר חשכת הצמצום ויורד ונמשך בעולמות שאחר הצמצום כו'.

וא"כ מובן דכללות גילוי הקו בראשית המשכתו מהאוא"ס שלפנה"צ נק' שכינה להיות שכל כוונת המשכתו הוא בכדי להאיר אור למטה כו'. והיינו לפי שגם שרש ומקור הקו שהוא בחי' מלכות דא"ס שלפנה"צ הוא ג"כ בחי' שכינה כו', דהרי נתבאר לעיל דגם בחי' מלכות דא"ס עצמו הוא בחי' גילוי אור לבד, והיינו דבעצמות גופא כביכול הוא בחי'

גילוי אור השייך אל העולמות כו' ... ולכן כללות גילוי הקו גם בראשית המשכתו מבחי' מלכות דא"ס עצמו נקרא שכינה משום דכללות עניניו הוא בשביל התחוננים, כו' עכ"ל.

הרי רואים בזה שבהסבר זה "דבכללות ענינו הוא בשביל התחוננים" הוא מסביר ב' הענינים מה שראשית הקו נק' בשם שכינה וכך למעלה יותר מה שהאוא"ס שלפנה"צ נק' שכינה ואדרבא: בזה שהאוא"ס שלפנה"צ נק' שכינה הוא מסביר למה גם ראשית הקו (אף שהוא דרגא נמוכה יותר) נק' בשם שכינה, וכמו שהובא לעיל דזה "דכללות גילוי הקו בראשית המשכתו מהאוא"ס שלפנה"צ נק' שכינה" הרי"ז מצד "לפי שגם שרש ומקור הקו שהוא ג"כ בחי' מלכות דא"ס שלפנה"צ הוא ג"כ בחי' שכינה".

מנחם מענדל רסקין

לזכות

הילדה נחמה דינה שתחי'

נולדה יום ב' דחיה"מ פסח ח"י ניסן ה'תש"מ לאוי"ש"ט

ולזכות

אחיה יוסף יצחק שיחי'

נדפס על ידי

התמים ר' דוד דניאל וזוגתו שיחי'

מלכא

כתובת המערכת:

הערות וביאורים

417 Troy Ave. Brooklyn, N.Y. 11213 U. S. A.